

Hajim Nahman Bjalik .- Pjesme.

Preveo Cvi Rothmüller, Zagreb.

„Zapita li te andjeo“

— Sinko, gdje ti je duša? —

»Kreni svijetom, potraži je, andjele!
Ima negdje ubavo selo, što šuma ga kruži,
A nad selom beskrajna puče nebeska modrina,
A na modrome nebu zaplovilo jedino čedo:
Sam, jedincati, mali, bijeli oblačak.

Tu se igralo ljeti o podne samotno dijete,
Samo, samotno, nježno i sanjarsko.
Ja sam ono dijete, andjele!

Jednom čitav umuknuo svemir nijemo,
Kad li oči se djetetu do neba vinu
Pa oblačak jedincati vidješe jasan i prečist —
Tad mu duša izleti ko golupka s gnijezda
I poleti milom oblačku«.

— Pa se rastopi? —

Ta i sunce imade u svemiru, andjele!
Dušu spasla mi zlatna i milosna zraka.
Otda dugo skakutala duša na krilima svijetla
Poput leptira bijelog.

Jednom jahala jutrom na zlačanoj zruci,
Pošla tražiti bisernu rosu po travi,
Kad li zadrhta suza na mojemu licu.
Od tog drhtnu i zraka, a duša mi sklizne,
Suzi potone na dno.

— S njome presahla? —

»Nije. Pade na listove svete Gemare,
Djeda moga Gemare iz dlakavoga papira.
U njoj bijahu dvije dlake iz djedove brade,
A iz njegova talesa ispalih, nevrijednih traka,
Usto bijaše mrlja, gdje kapnuo loj ili vosak.
Tu, u otoj Gemari, sred onijeh mrtvijeh slova,
Tu se duša koprcala sama«.

— I ugušila se? —

»Nije. U koprcanju pjevaše, andjele!
Njene pjesme izmamiše slovima mrtvim života,
Pa u djedovoj knjižnici drhtnuše davni mrtvaci.
Razne pjevaše pjesme: o malome, jasnomi oblačku
I o zlačanoj zruci i o presjajnoj suzi
I o cicisa traci i o kapljama voska.
Samo jednoga ne znaše poja: mladosti, ljubavi pjesmu —
Već bi plakala, jecala vazda bez utjehe jedna
Pa se skvrči i svisnu i teško joj bilo ko na smrt.

Jednom dodjoh da pogledam staru, sivu Gemaru,
Kad li tamo — izletjela iz nje mi duša! . . .

I sve dosad lijeta i luta po svijetu,
Luta, bludi, ne nalazi utjehe nigdje.
A u noćima tihim o mjeseca mladju,
Kad se molitve dižu zbog mjesečeva svijetla,
Ona krilom se upre na Ljubavi dveri.
Upre, kuca i tihano plače,
Tiho ljubavi moli . . .«

S a m.

Sve ih odnije vjetar, svijetlo pone ih sve,
Nov im razvedri poj jutro mladosti njine,
Mene, ptičicu nježnu, zapustiše svi
Ispod krila Šehine.

Sam sam ostao, samac. Ponad glave mi tek
Desnim titrala slomljenim krilom Šehina.
Srcem spoznah joj srce: za me drhtaše sva,
Za me, posljednjeg sina.

Već je prognaše svagdje i samo joj još
Osta kutić tijesan i pust i pun sjena —
Hram . . . I tude se sakrila; bio sam s njom
Usred tjesnaca njena.

Kad me previše stiskao zagrljaj njen,
Kad zaželih do prozora, sunca, što sije —
Glavu nasloni na me i na Gemarin mi list
Stade suze da lije . . .

Tiho plakaše. Prignu se nada me tad,
Ko da krilom me slomljenim čuva sred hrama:
»Sve ih odnije vjetar, svi otrphnuše, svi —
Eto ostadoh samotna, sama« . . .

Neke prastare, pretužne tužaljke kraj,
 Neko drhtanje, molba i molitva vruća
 Bje u tihome, nijemome plakanju tom
 I u suzi, što ključa . . .

U gradu pogroma.

Fragmenti vizije.

. . . Ded podji u pogromski grad pa ondje u dvorišta skreni
 I vidjet ćeš očima, pipati rukom na plotu i stijeni,
 Na drveću, kamenju, zidnome vapnu, u svakome kutu,
 Svud zgusnutu krv ubijenih i srž im iscurjelu krutu.

Odande ćeš doć do ruina i preko proloma prijeći
 I proći kraj probitih zidova, razbitih peći,
 Gdje rupe duboke, široke usjekla sjekira prijeka,
 Gdje j' ogoljen precrni kamen i otkrita opeka žgana,
 Te čini se sve to ko otvori ljutih, pocrnjelih rana,
 Što više im ne nadje pomoći, ne nadje lijeka.

U perju će propadat noge, a tad će ih izranit rpe
 Komadića stakla i smetati trunje i knjiga, pergamena krpe --
 To osta od napora divskog, od mnogoga mučnoga truda!

No ostavi pustoš i na cestu skreni otuda —
 Gle, akac'je upravo cvatu i miris sve do tebe šire,
 Cvijeci im napo u cvatu, no mirisom krvi ti mire.
 Pa ma da se ljutiš i bijesniš, taj tudjinski miris ti prska
 Premaljeća radost — a neka ti ne bude mrska.
 I sunce ti bezbrojnim zlatnim strijelama utrobu bode,
 U staklu odsijevaju zrake, ko muke da tvoje im gode.

Da, Vječni je klanje i Proljeće zvao, vlast skupa im dao,
 Stog sunce je sjalo, i drveće cvalo, a koljič je klaao.

Ti bježiš i skrećeš u dvorište ono. Gle, gomila eno!
 Na gomili prebiše šiju i Židu i njegovu psetu —
 Da, ista ih sjekira stigla, na istom se pružiše smetu,
 U krvi im smiješanoj svinje se valjaju rujući lijeno.
 A sutra će odvući sve to do potoka mlazovi kiše,
 Da ne više krv iz blata i poganih smetlišta više;
 U bezdan će propasti ili će trnje da obilno poji —
 I svega će nestat, ko nikad da ne bješe pogrom tu koji.

Na tavane popni se onda i stani de ondje u tmuni —
 Još smrtne gorčine strahota u premračnoj plazi tišini.
 Iz sviju tamnih šupljina, iz crnijeh kutova sjene
 Gle, bez riječi u tebe gledaju zjene, gle, zjene . . .
 To duhovi mučenih »svetaca«, duše bojažljive, nijeme,

Zavukli se u kut pod tavanski svod pa bez riječi streme.
 Baš tude ih sjekira našla, pa dodjoše amo, da tude
 Zapečate posljednjim pogledom bol smrti nišetne, lude,
 Prokletstvo cijelog života i muke, što vječno ih muče.
 Sad uprti jedan o drugog dršću, trepere i muče
 Zbog pogrde svoje se tuže, a zjene im pitaju: čemu?
 Tko još osim Boga može da snese tu tužbu nijemu?!

Tad podigni oči ka krovu — pa gle, čak i crepovi šute,
 Rasprostiru mrak i tišinu.

No pauke pitaj de žute,
 Svjedoci su živi, nek pričaju djela, što ovdje se zbila,
 Nek kažu o utrobi, koja je perjem punjena bila,
 O nosu i čavlu, o malju, što mrskao lubanje tude,
 O gredama, što su o njih vješali zaklane ljude,
 O čedu, što su ga našli kraj probodene mu majke,
 A ono je spavalo sišući ustima hladne joj dojke,
 O djetetu, »Majko«! što zvalo, a uto mu duša izleti —
 Gle, tu su i njegove zjene, računom i ono se prijeti . . .

Još dugo će pauk ti moći da priča svedj snova,
 Sve djela, što bodu ti mozak, a ima u njima trova,
 Da usmrte dušu i duh ti na vijekove vijekova.

No svladaj se, strahotni uzvik u grlu svome uguši,
 I prije no provali, ti ga zakopaj duboko u duši.

Kad uskočiš onda odanle pa izadješ — sve je po starom,
 Ko juče i prekjuče sunce obasiplje zemljicu žarom.

I saći ćeš dolje i ući u tminu kroz podrumske dveri —
 Tu izmedju orudja skvrniše roda ti nevine kćeri.
 Sve sedam na jednu neobrezanih nasrnulo zvijeri,
 Na majku pred očima kćeri, na kćerku pred očima majke
 I prije i učas i poslije klanja i krvave hajke.
 Okrvavljen popipaj jastuk i perinu blatnu povuci,
 Gdje divlje se valjale svinje i ljudski su bludili vuci
 Sa sjekirami, s koje je krv još kapala svježa, u ruci.

A gle, samo glede: u tami svih ovih šupljina,
 Pod mlinčanim otim mužarom, za onijem buretom vina
 Sakrivala sva se rodbina im muška i gledala cijela,
 Gdje sveto se tijelo pod živinskim mesom kopreca,
 Gdje usred skvrnuća se guši, od vlastite krvi već greca,
 Gdje baš poput obroka hrane pogan dijeli tijela —
 A oni u sramnom se sakrili strahu pa ni da bi mrdnuli samo,
 Ni oči ne izbiše svoje ni s uma ne sidjoše tamo.
 Još možda se svakome iz srca izvila molba sred sjene:
 »O Bože, učini de čudo — nek nesreća ne stigne mene!«

A koje preživješe krvavo silovanje cijelo,
 Sav život im oskvrnjen, nečista duša i tijelo,

I zablacen žižak života, izvana, iznutra im tama.
Kad muži iz rupa ispuzali, trče do božjega hrama,
Da slave zbog čuda svoj spas, svoga štitnika, Boga.
A svaki kohen izmedju njih rabina će pitati svoga,
Da l' ženu mu zakoni brane il' još je zadržati smije.

I sve se svom poretku vraća i opet je sve baš ko prije.

Ti, čovječji sine, što tražiš još ovdje sada!
U pustinju bježi, ponesi de sa sobom vrč svojih jada
I dušu ded ondje u deset komada razderi,
A srce u gnjevu i nemoćnom bjesnilu žderi.
Nek suza ti vruća na pećinski vršak procuri,
I zaplači gorko — ne bi li plač ti nesto u buri . . .

